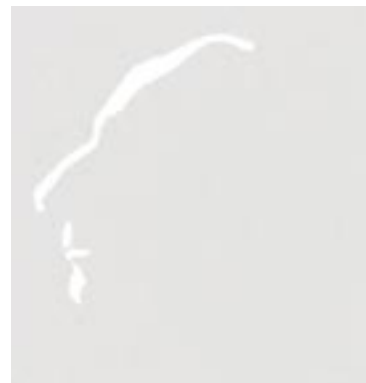

Magien i eventyret og evangeliet

— H.C. Andersen

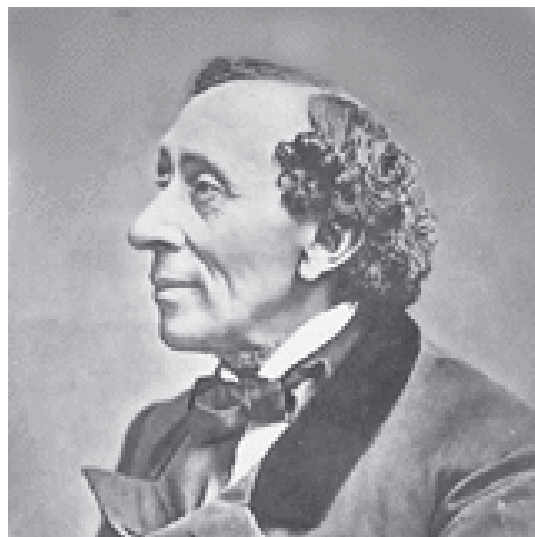
Sommerlejrforkyndelse 2005

evangeliet - Magien i eventyret

Magien i eventyret og evangeliet

- et forkyndelsesmateriale om H. C. Andersen med fem andagter.

Skrevet af Lars Tjalve og Ulla Tjalve.

Magien i eventyret og evangeliet

Om materialet

Om materialet

Som anden forkyndelse – og aktiviteter i FDF i det hele taget - kræver dette materiale forbedring, hvis det skal lykkes og blive godt. Og dette materiale ikke mindre end andet! Afsæt derfor tid såvel som flere personer til at forberede sig på materialet, så I bliver i stand til at formidle materialet til både de yngste, de mellemste og de ældste på en sommerlejr – for det er en stor udfordring!

Materialet er ikke udformet som en kokebogsopskrift på andagterne, men som en række tanker og koblinger mellem udvalgte eventyr af H.C. Andersen og forskellige bibeltekster. Man skal altså selv tilegne sig materialet og vælge, hvilken kobling mellem eventyr og bibeltekst, man vil vælge. Eller vælge at bruge begge bibeltekster og dermed belyse eventyrene fra to sider.

De anvendte eventyr findes ikke i dette materiale, men kan findes i H.C. Andersen, ”Samlede Eventyr og Historier” fra Høst og Søn og sikkert i en række andre værker. Endvidere anbefales Jens Andersens gendigtning af nogle af de mere oversete eventyr. Bogen hedder ”H.C. Andersens glemte eventyr” og er udkommet på Gyldendal. Endeligt er det også muligt at finde eventyrene som tekst-filer på Det Kongelige Biblioteks hjemmeside:

<http://www.kb.dk/elib/lit/dan/andersen/eventyr.dsl/listalfa.htm>

Forkyndelsen de enkelte dage tænkt som morgenandagter og er bygget op omkring en enkel liturgi:

Liturgi

- Sang: nr. 79 i March og lejr ”Solen begynder at gløde”.
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Eventuel aktivitet/diskussion
- Sang

Man kan dog sagtens flytte rundt på liturgien. En god alternativ model kunne være at fortælle dagens eventyr ved lejrålet fulgt af en aftensalme og fadervor. Til næste morgenandagt kunne man så lade børnene hjælpe med at genfortælle eventyret og så herefter bruge kræfterne på bibelteksterne og samtalen herom.

Materialer

- De fem eventyr
- March og lejr og FDF-sangbøger
- Udklædning til fortælleren og eventuelle skuespillere
- Eventuelt en gammel kuffert eller taske med ting fra eventyrene for eksempel:
  - Dag 1: et brød
  - Dag 2: Et gammelt ur
  - Dag 3: en mursten eller et lys
  - Dag 4: en mønt (gerne gammel)
  - Dag 5: en pose med spireærter eller en ærtebælg.
- Frø (for eksempel solsikkefrø) eller små planter til aktiviteten på dag 5.

Alternativt materiale

KFUM og KFUK i Danmark har udgivet et lille hæfte med fem andagter over H.C. Andersen eventyr. Det kan findes på http://www.kfum-kfuk.dk/fileadmin/voksne/b_m/Dryp_i_dagligdagen_4.pdf.

Et teologisk baggrundsmateriale om H.C. Andersen er antologien ”Andersen & Gud” fra forlaget Anis (2004).

Vi ønsker jer en rigtig god fornøjelse med materialet!

Lars Tjalve og Ulla Tjalve

Vejledning

Magien i eventyret og evangeliet

Eventyrene

Om H.C. Andersen

Om H.C. Andersen og hans eventyr

Da H.C. Andersen i 1835 udsendte sit første hæfte med titlen "Eventyr fortalte for Børn" var der dels tale om bearbejdede folkeeventyr, dels om kunsteventyr. Eventyr var noget af det mest moderne i de litterære kredse dengang. Og Andersen var grundigt belæst i samtidens litteratur, og lod sig ofte inspirere af samtidige digtere som E.T.A. Hoffmann, Ludvig Tieck eller Novalis. Det bør lige i forbifarten bemærkes, at både Oehlenschläger og Ingemann også forsøgte sig med eventyr, hvad der især lykkedes for Ingemann. Men det lykkedes H.C. Andersen at skabe en helt særlig form med sine eventyr, der ikke ligner andres. Det skyldes især sproget: selv om han jo skrev dem, er de i ekstrem grad mundtlige. De er ikke blot beregnet på at læse, men på at blive læst højt, hvad han da også selv gjorde over hele Europa. Det blev hurtigt en succes.

H.C. Andersen udsendte eventyr resten af sit liv. De sidste blev udsendt så sent som i 1872 (han døde 70 år gammel i 1875). I begyndelsen var titlen på hefterne "Eventyr fortalte for Børn", så blev det til "Nye Eventyr", så til "Historier" og endelig til "Nye Eventyr og Historier".

Når Andersen tager udgangspunkt i folkeeven-

tyret fastholder han dets grundlæggende struktur og form, og vi finder både eu-katastrofen og den lykkelige afslutning. Eksempler: Fyrtojet, Store Claus og Lille-Claus, Klodshans og Rejsekammeraten.

Når han bruger kunsteventyret kan han godt vælge en tragisk udgang. Eksempler: Kjæreste-folkene, Under Piletræet, Den standhaftige Tinsoldat, Skyggen og Grantræet.

En række historier eller eventyr er direkte kristen forkyndelse: Verdens deiligste Rose, Paa den yderste Dag, Et godt Humeur, En Historie.

Eventyrets gode katastrofe

Forfatteren af Ringenes Herre J.R.R. Tolkien har gjort opmærksom på, at ethvert eventyr rummer i hvert fald to elementer, som det har fælles med det kristne evangelium: 1. Det ender godt, og 2. at det ender godt skyldes en "god katastrofe" (Tolkien lavede ordet eu-katastrofe for at vise sammenhængen med eu-angelium – det gode budskab). Med eventyr tænkte Tolkien først og fremmest på de klassiske folkeeventyr – og på det, han selv var ved at skrive. Og der har han oplagt ret. Et par eksempler vil vise det:

Askepot kommer omsider til bal på slottet. Hun bliver også udstyret passende. I nogle udgaver af eventyret må hun ud på moderens grav for at få hjælp, i andre udgaver er det en fe-gudmoder, der gør det. Men under alle omstændigheder: når klokken er 12 virker magien ikke længere. Det glemmer hun og opdager først, hvor sent det er, da tårnuret falder i slag. Hun flygter hovedkulds ned ad trappen og taber den ene af sine glassko. Det er den katastrofe, dvs. uventede og voldsomme begivenhed, der viser sig at være god, fordi den bidrager afgørende til den gode slutning, der indtræder, da det omsider lykkes at finde den fod, som skoen passer til.

Fyrtojet af H.C. Andersen rummer de samme elementer. Soldaten møder heksen, som sender ham ned i det hule træ, hvor han forsyner sig med penge i lange baner efter at have flyttet hundene, der vogter skatten. Da heksen ikke vil fortælle, hvad hun vil med det gamle fyrtojet, hugger han hovedet af hende. Ankommet til byen lever han i sus og dus – indtil det er slut med dem, og han må flytte op på et lille lofts-kammer (katastrofen), men da han vil tænde et lille lys kommer han i tanker om fyrtojet – og så kommer hunden, og så vi på vej mod den gode slutning, hvor han får prinsessen.

Da dronningen har anbragt en lille pose med gryn på prinsessen, og hunden henter hende om natten, viser et tydeligt grynsnor vej til ham, så han bliver arresteret og puttet i fængsel (katastrofe nr. 2). Han sender så skomagerdrengen efter fyrtojet – og så kommer hundene, og så får han prinsessen.

Igen: de tilsyneladende uheld er eu-katastrofer, der fører til den lykkelige slutning.

Eventyr til forkyndelse?

H.C. Andersens eventyr til forkyndelse

Det er næppe en underdrivelse at sige, at alle i Danmark kender flere af H.C. Andersens elskede eventyr som Svinedrengen, Klodshans eller Fyrtøjet. Men det er nok heller ikke forkert at sige, at det i høj grad er de samme par håndfulde eventyr, som vi kender. I dette materiale har vi valgt at finde nogle af Andersens mindre kendte eventyr frem, for faktisk skrev han over 150 eventyr, og der er mange af de ukendte, som fortjener at blive trukket frem i lyset. I dette materiale har vi valgt fem, som der er masser af god forkyndelse i.

Andersens eventyr er beregnet på at læse højt. Og det bør man gøre. Men hvis man skal slippe godt fra det, er det nødvendigt at øve sig. Man kan også vælge at genfortælle dem, men det er faktisk lige så svært og kræver lige så megen øvelse. Alligevel er det nok en god idé at gøre forsøget. Men så er det vigtigt ikke bare at få handlingen med. Tit ligger digterens pointer i nogle små, finurlige formuleringer, som det er synd at gå glip af. En god hjælp til nogle af eventyrene kan man få af Jens Andersens gendigtning af nogle af de mere oversete eventyr. Bogen hedder "H.C. Andersens glemte eventyr".

Men den allerbedste idé er at dramatisere eventyrene. Altså: iscenesæt hele fortællingen med udklædning, sminke og de nødvendige rekvisitter. Brug eventuelt en fast person, der er klædt ud som H.C. Andersen med fint tøj, høj hat og hvad der ellers hører til. Men udelad replikker. Der skal i stedet være en fortæller, der fortæller så frit, at den opførte sketch (som det jo bliver) følges ad med selve historien.

En god effekt er at begynde andagterne med at fortælleren hiver en gammel taske eller kuffert frem og fisker en genstand, der har noget med dagens eventyr at gøre. Børnene kan så prøve at gætte sig frem til, hvad historien i eventyret er.

H.C. Andersen og kristendommen

Man har ofte hævdet, at Andersen blot havde en mild Gud-Fader-tro, som er mere i pagt med 1700-tallets rationalisme end præget af samtidens store kristne tænkere som Søren Kierkegaard og Grundtvig. Men det er ikke rigtigt. Andersen var belæst og fulgte nysgerrigt med i samtidens debatter og lod også det præge hans digtning. Men det er rigtigt, at Andersen ikke var kirkelig. Han stod uden for tidens vækkelser og brød sig ikke meget om Grundtvig. Han gik vistnok aldrig i kirke – undtagen til begravelser! Så den kristendom, man finder i hans digtning, er en klar kultur-kristendom. I sin

kristentro lægger H.C. Andersen vægt på i hvert fald to ting: Han tror på det evige liv på næsten samme måde som sin gode ven og digterkollega Ingemann. Det er sjælen, der er udødelig og træder frem for Gud. Og der finder så dommen sted. Men den er altid ledsaget af nåde, selv om Andersen ofte betoner, at man skal gøre sig fortjent til den. Det vil sige at næstekærlighed også spiller en meget væsentlig rolle for Andersen.

Kristendom

ngeliet

Dom og nåde

1. DAG

”Pigen, som trådte på brødet”

(Brug gerne Jens Andersens genfortælling).

Idé

Man kunne opbygge en gyserstemning omkring eventyret

Liturgi

- Sang nr. 79 i March og lejr
”Solen begynder at gløde”
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Sang nr. 64 i March og lejr:
”Nåden er din dagligdag”

Bøn

Kære Gud

Tak for nattesøvn og alle de forventninger, vi vågner op med.

Hjælp os med at få en god dag sammen.

Lær os at lege med fantasi og omtanke.

Og hjælp os med at leve opmærksomt, så vi ser og hører andre end os selv. Tak fordi du aldrig glemmer en eneste af dine skabninger.

Vi beder dig hjælpe os med at give andre en chance til – ligesom den vi selv får.

Amen

Om eventyret

Pigen som trådte på brødet er en grim historie om den selvglade teenager Inger, der er kommet i huset hos rige gårdfolk, der tager sig af hende, som om hun var deres egen datter. Hun er ikke bare selvoptaget, hun er som så mange børn ond – uden rigtigt at vide af det: ”Som ganske lille pige var det hendes største fornøjelse at fange fluer, pille vinger af dem og gøre dem til krybdyr”. En dag, da hun er rigtig fin i tøjet, og på sin madmors forslag er på vej for at besøge sine fattige forældre, ser hun de andre karle og pige stå og snakke ved gadekæret. Men der sidder også hendes mor og hviler sig med et knippe brænde, som hun har samlet i skoven. Så vender hun om, fordi hun skammer sig over sin mor. En anden gang er hun på vej hjem og har fået et hvedebrød med af sin madmor til sine forældre. Og her indtræffer katastrofen. Hun skal gennem mosen, og da smider hun brødet i pløret, for at komme tørskoet over. Da synker hun helt ned i mosen – ned til mosekonen, hvor der er ret ulækkert: ”Byens kloaker er lyse gemakker i forhold til mosekonens bryggeri!” Og den dag har mosekonen besøg af fanden og hans oldemor, som tager hende med hjem til Helvede. ”Det er ikke et sted, mennesker farer lige lukt ned i, men man kan komme der ad en omvej, hvis man har evner i den retning. Der står hun nu sammen med de mange andre, der er havnet der, og kun kan vente på nåden. Oppe på jorden snakker de om Inger. Hun bliver mere og mere forhærdet og forbitret: ”Nu har de da endelig

noget at tale om deroppe – uh, hvor jeg bliver pint!” Men da en lille pige græder over hende af medlidenhed, mærker hun det som et strejf af solskin. Ingers mor dør. Hendes gamle madmor dør. Og dø gør også den lille pige, der nu er en gammel kone. Men den gamle kone husker i dødsstunden Inger med medlidenhed. Inger forstår, at ”Nådens dør aldrig ville åbne sig for hende”. Men da rammes hun af lyset og forvandles til en lille fugl, der glæder sig over solen og lyset, og den vil gerne synge, men kan ikke. Helt Ingemann’sk hedder det: ”Men Gud, som kan høre selv den mindste regnorms lyd-løse nynnen, lagde alligevel mærke til sangen inde i fuglens tanker.” Julemorgen udstøder fuglen sit første lille ”pi, pi!” og får nu travlt med at hjælpe andre fugle med at finde korn eller brødkrummer. Selv er den nøjsom og har nok i bare en enkelt krumme. Men da den har samlet og givet så mange krummer, at ”de tilsammen vejede lige så meget som det lille brød, lille Inger engang havde trådt på, ”forvandles den lille fugl til en stor terne, der flyver lige ind i solen, som børnene sagde.

Kommentar

Historien handler om synd, altså det onde og ubetænksomme, vi gør. Og den handler om fortabelsen – om at gå fortabt i selvoptagethed og egoisme. Ingen når til fortvivlelse og resignation. ”Nådens dør ville aldrig åbne sig for hende.” Og netop da sker det. Nåden er gratis, men den til del, der ikke forventer den. Nåden er altid uventet. Men i Andersens verden betyder nåden ”en chance til” – og den udnytter hun så som lille fugl – og frelses. Men frelsen består altså i, at Inger får mulighed for at udøve den næstekærlighed, hun ikke ville vide af som teenager. Man kan spørge, om Andersen i dette eventyr nærmer sig noget, der ligner den katolske lære om ”skærsilden”? Eller om det mere ligner en buddhistisk tro på, at man må opnå den rette karma, som en af vore konfirmander mente, da han fik det læst op.

Bibelttekster

Tekst 1: Lukas kap. 15, vers 11-32

I Andersens fortælling kan man vælge at lægge vægten på nåden, som jo lige præcis indtræffer, da Inger resignerer. Og så ville det være oplagt at koble den sammen med Lukasevangeliets lignelse om ”den fortabte søn”, som står at læse i Lukas kap. 15 vers 11-32. Her møder vi også en selvoptaget teenager – eller måske er han lidt ældre. Han får sin arv på forskud og formøbler den tilsyneladende i samme tempo som soldaten i fyrtøjet. Han har bare intet fyrtøj, men må finde sig i den ydmygelse at blive sat til at passe svin af en af sine fordums venner. Og så begynder bondeangeren. Og resignationen: Han har sat sin status som søn til. Men – måske - kan han vende hjem som daglejer. Men – netop da han resignerer og fortvivler – mødes han af faderens tilgivelse og kærlighed. Læg mærke til at Lukas former lignelsen som et lille eventyr, der rummer både eu-katastrofen og den lykkelige slutning.

Tekst 2: Matthæus kap. 25, vers 31-46

Man kan også vælge at lægge vægten på dommen over Inger og hendes manglende næstekærlighed i eventyrets begyndelse. Og så ville det være oplagt at bruge Matthæusevangeliets lignelse om ”verdensdommen”, som står at læse i Matthæus kap. 25 vers 31-46. Her træder alverdens mennesker frem for ”kongen” (= Kristus) for at modtage deres dom. Og nu viser det sig at de dømmes for noget, de ikke vidste, de havde gjort. Det er ”gode gerninger”, altså eksempler på næstekærlighed, som de ikke vidste, at de havde gjort. De var nemlig ikke gjort for at gøre noget godt, men for at hjælpe andre mennesker i nød. Som H.C. Andersen understreger – og tror – at Gud er tæt på hver eneste af sine skabninger (også regnormen og den lille fugl), betoner Matthæus, at Kristus er så tæt forbundet med hvert eneste menneske i nød, at det, der gøres/eller ikke gøres mod et sådant menneske, også gøres mod ham.

Det gode prøver kræfter med det onde

2. DAG

Bøn

Kære Gud

Du er utrolig. Sikken en verden, du har skabt. Og sikken et liv, du har givet os.

Det er utroligt, at du altid gør levende igen. Hjælp os med at holde din verden i gang.

Giv os tillid til at stole på hinanden. Og vis os at du er livets og kærlighedens Gud.

Når vi bliver sure, så tænd glæden i os.

Når vi mister modet, så giv os gå-på-mod igen, så vi kan opleve din utrolige verden.

Amen

Magieeventyret om Mangeliet

”Det utroligste”

(Her bør originalen foretrækkes, fordi Jens Andersen misser et par pointer)

Liturgi

- Sang: nr. 79 i March og lejr ”Solen begynder at gløde”.
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Diskussion
- Sang nr. 242 i FDF-sangbogen ”Op al den ting, som Gud har gjort”

Om eventyret

Et utroligt eventyr, der tager livtag med det ondes problem – men som båret af Andersens humor ender lykkeligt. Digteren får vredet ordet ”det utroligste” så mange gange, at det er en ren fornøjelse.

Vi begynder lige på: ”Den som kunne gøre det Utroligste skulle have Kongens Datter og det halve Rige” – og så går folk i alle aldre i gang. På den fastsatte dag, da alle kunstværkerne skal vurderes, er dommerne enige om, at vinderen er en ung mand, der har skabt et stueur – af den art, vi f.eks. kender fra domkirken i Lund eller fra rådhuset i Prag: Ved hvert klokkeslag kommer der figurer, der ikke bare viser klokkeslaget (og her fejrer Andersens fantasi triumfer!) men som også spejler hele menneskelivet i alle aldre og alle stemninger. Vi møder ikke bare Moses og det første bud: ”Der er kun en eneste sand Gud”, Adam og Eva og til sidst juleevangeliet, som vægteren synger kl. 12. Vi møder også sanserne, ugedagene og dødssynderne, årstiderne og muserne. Ja, det var det utroligste, mente alle – og som dommere var der ansat folk fra tre år til halvfems. Men inden den unge mand når at blive gift med prinsessen, kommer der en kraftkarl – en ren terminator – som smadrer hele kunstværket med sin økse. Og da folk udbrøder: ”Ødelægge et sådant kunstværk, det er det utroligste”, så skal han jo have prinsessen! Men da han står i kirken med sin royale brud sker det uventede (eu-katastrofen): Ind kommer kunstværkets figurer og binder ham til stedet. Moses (altså Guds lov) fører an og til sidst slår vægteren ham for panden. Det var jo ham, der sang om Jesu fødsel, så her besejrer Kristus altså døden og ondskaben. Hvordan er det muligt? Jo, som digteren humoristisk bemærker: ”Døde Mennesker kunne ikke gaae igjen, Legemet var

slaaet i Stykker, men ikke Aanden, Konstaanden spøgede, og det var ingen Spøg”, nej, for det er jo ramme alvor. Andersen tror på ånden. Her hedder den kunstånden, men den er ikke så fjern fra Helligånden – fordi den jo forbinder os med Gud: På slaget 1 forkyndtes det første Bud. Der er kun én Gud. Og på slaget 12 Jesu fødsel. Og så ender det hele godt: Den unge mand får prinsessen – og der var ikke én, der var misundelig. ”Ja, det var det Utroligste!”.

Kommentar

Det er et af Andersens mest vellykkede og glade eventyr. Det er et af hans seneste, udgivet i 1872. Det lykkes ham ubesværet at forbinde menneskeliv, bibelhistorie og eventyr. Ondskaben er fremstillet som ren ødelæggelse. Ondskab skaber ikke noget, men kan kun nedbryde det gode. Men ondskaben kan overvindes af Ånd. Over for ødelæggelsen sætter Andersen altså noget, der ikke kan ødelægges, fordi de er fra Gud – eller fordi Gud er i det. Her kommer Andersens kristentro til orde som glad kristendom – en tro, som han andetsteds (i ”Et godt Humeur”) udtrykker sådan: ”Det bliver meget bedre end man troer!” Det er ikke for meget at sige, at ”Det utroligste” handler om opstandelse!

- og bibeltekster?

Det giver næsten sig selv. Det må blive en af opstandelsesberetninger fra evangelierne. Hvis man vil lægge vægten på ”det utroligste” skal man vælge enten Lukas eller Matthæus.

Tekst 1: Lukas kap. 24, vers 1-12

Her fortæller Lukas om det totalt uventede, som opstandelsen og den tomme grav er. Eventuelt kan man læse videre om få fortællingen om de to disciple, der vandrer til Emmaus med. De møder så Jesus, som de ikke genkender, og som forkynder sejren over døden for dem. Lukas’ beretning er båret af en stilfærdig humor, som er i slægt med Andersens – lige fra englens ord til kvinderne ”Hvorfor leder I efter den levende blandt de døde?” til den opstandes belæring af de bedrøvede disciple.

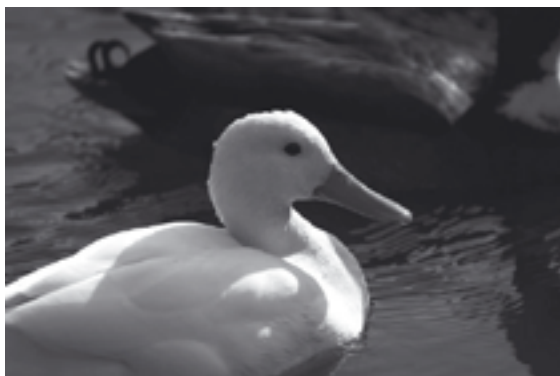
Tekst 2: Matthæus kap. 28, vers 1-10

I Matthæus’ fortælling, som findes i er opstandelsen ikke mindre ”utrolig” men iscenesat mere Stephen Spielberg-agtigt. Der er ikke sparet på special effects: En engel med et udseende som lynild, og gravvagten, der besvimer af skræk – og så den opstandne Kristus selv, der her uden videre bliver genkendt og hilser kvinderne med et ”god morgen!” Hvad er opstandelsen så? Det siger Peter i den prædiken, han holder pinsedag, og som er at finde i Lukas’ bog nr. 2, Apostlenes Gerninger. I kap 2. vers 23 og 24, skriver Lukas – så det næsten minder om Andersens konfrontation mellem ondskab og ånd: ”ham fik I udleveret efter Guds fastlagte bestemmelse og forudviden, og ved lovbryderes hånd naglede I ham til korset og dræbte ham. Men Gud gjorde en ende på dødens veer og lod ham opstå, for han kunne umuligt holdes fast af døden.”

Diskussion

Menneskene i eventyret endte med at synes, at det utroligste alligevel var det flotte kunstværk. Hvad synes I er det utroligste i verden?

- Er det en racerbil eller en jet-jager?
- Er det kærlighed eller venskab?
- Er det det, Gud har skabt eller det mennesker skaber?
- Er det utroligste livet eller døden?
- Det gode eller det onde?
- At Jesus døde eller at han genopstod?

Om at finde sin plads i verden

3. DAG

”Noget”

Liturgi

- Sang nr. 79 i March og lejr
”Solen begynder at gløde”
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Aktivitet/diskussion
- Sang nr. 25 i March og lejr
”Menneske din egen magt”

Bøn

Kære Gud.

Ih, hvor har du givet os meget.

Livet er fuldt af muligheder. Hjælp os med at bruge dem efter din vilje. Giv os lige det puf der skal til, så vi ikke bare løber rundt for os selv, men deler vores liv med hinanden.

Hjælp os med at fatte, at livet ikke er et hul i jorden, men fællesskab med gode venner i leg og alvor.

Amen

Om eventyret

Her leger Andersen igen med et ord. Denne gang det ordet ”noget”. Historien beretter om fem brødre, der hver vil være ”noget”. Den ældste vil være ”til Nytte i Verden” – og han bestemmer sig for at lave ”Muursteen, dem kan man ikke undvære! saa har jeg dog gjort Noget!” Nr. 2 stiler højere. Han vil være murer, ”gaaer det godt, kan jeg holde Svende, bliver kaldet Mester, og min Kone bliver Mesterinde; det er Noget!” Nr. 3 vil endnu højere, ”jeg gaaer på Akademiet, lærer at tegne, kaldes Architect – det er Noget! Det er Meget!” Det er for lidt for nr. 4, som vil være geni! Det betyder, at han vil ”raisonnere over, hvad I udrette! Der er altid noget Galt ved enhver Ting, det skal jeg pille ud og omtale, det er Noget!” og nr. 5, der velbevogtet og ”er et godt Hoved”, bruger det ikke til noget – ”Men derved var han Noget”.

Hvordan går det så med de fem brødre?

Nr. 1 klarer sig rigtig pænt som murstensfabrikant, så han endda kan forære den fattige kone, Mo’er Margrethe, de skæve overskudssten, så hun kan bygge sit eget fattige hus.

Nr. 2 bygger huse i byen, så det er en lyst. ”Så døde han, det var også Noget!”

Nr. 3 bliver en navnkundig arkitekt og bygmester ”med en lang Titel for og bag”...”og da han døde var hans Enke en Enke af Stand – det er Noget!”

Nr. 4, geniet, ender med at knække halsen, fordi han bygge for højt og han faldt ned. ”Der kom et Monument på Graven, kun én Etage, men det er altid Noget!”

Nr. 5 overlever alle de andre, men også han dør og kommer til Himmeriges port. ”Her komme altid To og To! her stod han med en anden sjæl, der ogsaa gjerne vilde ind, og det var netop den gamle Mo’er Margrethe fra Digehuset”.

Og der står han så i al sin indbildskhed og udsøger den gamle, hvad hun har udrettet dernede? Og hun svarer beskedent: ”Jeg har saamænd slet ikke udrettet Noget i denne Verden! Ikke Noget, der kan lukke op for mig her! Det er en sand Naadens Gjerning, om jeg faaer Lov til at komme indenfor Døren!” – og videre adspurgt fortæller hun så, at hun døde, da hun satte ild til sit hus for at redde de mange – alle folk fra byen – som om aftenen var ude på isen. Hun så da en springflod eller skypumpe nærme sig,

Magien i eventyret og evangeliet

og da hun ikke formåede at råbe en advarsel til dem, satte hun ild på sin seng – og så gik der ild i hele huset. ”Jeg fik Dem Alle i Behold; men jeg har ikke maattet kunne taale Kulden og den Forskrækkelse, og saa er jeg kommen herop til Himmeriges Port; de sige, den bliver lukket op også for saadan en Stakkel som jeg! Og nu har jeg jo ingen Huus mere dernede paa Diget, dog det giver mig da ingen Adgang her.”

Da åbnes himlen, og englen fører den gamle kone ind. Hun taber et stykke af den sengehalm, som hun antændte. Og den forvandles til det pure guld, ”men et Guld, der voxede og slyngede sig i de deiligste Forsringer.”

Den indbildske bror nr. 5 kommer ikke ind, for han jo intet udrettet, så englen konkluderer: ”Jeg kan ikke gjøre Noget for Dig!” Men da går den gamle kone i forbøn for ham og henviser til de sten, hun fik af hans bror. Englen lader sig – delvis – formilde. Bror nr. 5 får lov til at blive stående ved himlens port, ”men ind kommer Du ikke, før Du i god Gjerning har udrettet – Noget!” – Og så – typisk for H.C. Andersen – fortæller han, at ”Raisonneuren” tænker: ”Det kunde jeg have sagt bedre”, men han sagde det ikke højt, og det var nok allerede Noget.”

Kommentar

Der er ikke, som der plejer at være i eventyret, tre men hele fem brødre. Andersen får vist en hel del om menneskers tanker om deres egen store betydning. Men – typisk for eventyret – vendes det hele på hovedet. Det er nr. 1, der bare lavede mursten, der får en betydning, de rækker ud over ham selv, og som sit liv viser, at han har tanke for andet end sig selv. Men hovedpersonen i historien er jo gamle Margrethe, hvis

funktion er at spejle brødrene Ligesom bror nr. 1 har hun tanke for andet end sig selv. Faktisk sætter hun livet til for at redde ”den hele by” fra undergangen, der minder noget om en tsunami! Og hun tænker ikke et øjeblik på det som noget fortjenstfuldt. Måske er det ikke tilfældigt, at hun hedder Margrete, men i Goethes store drama om Faust, frelses han også – ikke ved egne gerninger, men fordi den pige, Margrethe, som han svigtede i sin ungdom, på dommens dag går i forbøn for ham. Andersen fortæller altså stilfærdigt, at vi lever og frelses ved det, som andre mennesker giver os af et godt hjerte. Det kendetegner både bror nr. 1 og gamle Margrethe.

- og bibeltæksten?

Tekst 1: Matthæus kap. 25, vers 14-30.

Det er oplagt at bruge Matthæusevangeliets lignelse om de betroede talenter, som står i kap. 25 vers 14-30, hvor tre tjenere for udbetalt forskellige summer, da deres herre skal rejse bort, og ved tilbagekomsten viser det sig så, at de første har brugt talenterne og fået dem til at yngle mens den sidste bare har gravet sit talent ned i jorden. De første belønnes, den sidste fordømmes. Man har i den forbindelse talt om Mathæus-effekten: Enhver, som har, ham skal der gives. Pointen hos Matthæus er ikke indbildskhed men frygtsomheden hos den ene tjener contra gå-på-modet hos de to andre. Andersen vender historien på hovedet og lader den ene (bror nr. 1) vise den rette næstekærlighed, mens de andre foretagsomme brødre jo bare melder deres egen kage.

Tekst 2: Lukas kap. 5, vers 17-26.

En anden god mulighed vil være at bruge Lukasevangeliets fortælling om helbredelsen af den lamme, som står i kap. 5 vers 17-26, hvor der fortælles om nogle mænd, som kommer bærende med deres lamme ven, som de må hejse ned gennem taget for at han komme frem til Jesus. Og da skriver Lukas: ”Da han så deres tro”. Det er pointen. Mændene udviser tro ved det, de gør – for deres ven og ikke for sig selv. Deres tro er jo ikke en tro på Gud eller på Jesus men på, at det nytter noget at gøre noget for deres ven – og dermed jo også en tro på, at han må kunne blive rask.

Om at blive fundet

4. DAG

”Sølvskillingen”

(Her kan Jens Andersens genfortælling fint anvendes.)

Liturgi

- Sang nr. 79 i March og lejr
”Solen begynder at gløde”
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Aktivitet
- Sang nr. 90 i March og lejr
”Helligånd tag mig ved hånden”

Bøn

Kære Gud

Du har sendt os ud i verden.

Det er sommetider herligt og andre gange ret surt.

På vores vej gennem livet møder vi både gode og onde mennesker.

Vær med os, så vi aldrig tvivler på, at du er der, og vi bærer dit billede: Som du kan skabe, kan vi også, og som du kan elske, kan vi også. Fordi du aldrig giver op.

Hjælp os, så vi heller ikke giver op. Hjælp os til at tro på, at du altid kan finde os uanset, hvis vi bliver væk.

Amen

Om eventyret

”Hurra, nu skal jeg ud i den vide verden” jubler sølvskillingen, da den kommer blank og nyslået fra Den kongelige Mønt. Og så begynder livsrejsen, hvorunder mønten kommer i mange hænder, unge som gamle, rige som fattige – indtil den ender i udlandet, hvor dens nysgerrighed fører den på afveje. ”Den er falsk – du’r ikke!” hedder det, fordi den jo ikke er en af landets mønter. Det er noget af en nedtur: givet ud i mørke og skældt ud i dagslys. En fattig kone må helt opgive at blive af med den. Hun slår hul i den og giver den til naboens barn, der tager imod den som en medalje. Men hendes mor har en anden opfattelse. Hun smider den i syre, så den bliver irret, og kitter hullet til. Og så går skillingen igen fra hånd til hånd – ofte skældt ud: ”Den er falsk!” – indtil en mand på rejse pludselig opdager, at den er ”en god og ærlig skilling hjemmefra.” Han tager den med hjem og opbevarer den i fint hvidt papir for at kunne fortælle historien. Og sølvskillingen glæder sig og skinner af glæde: ”Det gjorde mig slet ikke ondt, at man engang havde slået hul i mig og kaldt mig falsk; det gør ikke noget, når man ikke er det! Man skal bare holde ud og vide, at alt med tiden kommer til sin ret. ”Det er nu min tro!” sagde sølvskillingen”.

Magien i eventyret og sølvskillingen

Kommentar

Det ganske korte eventyr er formet som en lille lignelse. Det handler om at blive fundet og bevare troen på, at det nok skal lykkes. Der er godt nok fornædrelse og ydmygelse i det stadig gentagne: ”Du’r ikke – den er falsk!” – men sølvskillingen fortvivler aldrig. Den har sin tro – som den jo selv understreger det til sidst. Men det er vigtigt at betone, at mønten altså ikke vender hjem ved egen kraft. Den bliver fundet!

Bibeltæksten: kapitel 15 i Lukasevangeliet

Der er ingen tvivl: Det må være hele kapitel 15 i Lukasevangeliet, men især de to første lignelser: om det bortløbne får, og om den tabte drakme. Ligesom Andersen understreger Lukas, at både får og drakme bliver fundet. Og også her er resultatet glæde hos findereren. Lukas’ pointe er, at den kristne Gud er en glad Gud. Når Lukas kan sammenligne ham både med en kone, en hyrde og en far, så er det jo oplagt, at han ikke bare sidder der i sin himmel og ser på sin verden, som en dommer ved en tenniskamp. Han er aktivt med. Det er hans utrættelige søgen efter os, der holder livet levende. Derfor er det ikke os, der skal finde. Det er ham, der finder os – og deler sin glæde med os. Kristentro er at få del i Guds glæde over sin skabning. Hvad er vi så? En mønt, der bærer hans billede (Teologisk: Vi er skabt i Guds billede), et får, der vil selv og kommer galt af sted; en forkælet søn, der spilder det hele. Og han bliver ikke engang vred. Han er bare glad for, at det ikke skal ende sådan!

Aktivitet

Leg gemmeleg i 5-10 min.

Snak bagefter om, hvordan det føltes at blive fundet.

Spørg hvordan børnene om de kan forestille sig, hvordan det ville være at blive væk fra de andre og så blive glemt og ikke fundet. Spørg dem om nogle af dem kan forestille sig, hvordan det må føles at blive fundet, når man er blevet væk og næsten har opgivet håbet...

Magien i eventyret og evangeliet

Om at blomstre for andre

5. DAG

”Fem fra en ærtebælg”

(Igen kan Jens Andersens udgave fint anvendes).

Liturgi

- Sang nr. 79 i March og lejr
”Solen begynder at gløde”
- Bøn
- Læs eller genfortæl eventyret
- Bibeltekst
- Aktivitet
- Sang nr. 41 i March og lejr
”Tusind stjerner glimter”

Bøn

Kære Gud

Tak fordi du har sat os i verden, så vi kan blomstre.

Vi ved jo godt, at vi er nogle kønne planter, og at livet er din gave til os. Hjælp os med at blomstre for andre. Sæt os dér, hvor vi kan give andre glæden igen.

Lad venskab og hjælpsomhed gro imellem os.

Væk os, når vi bliver sløve og ligeglade.

Gør vort liv til en gave for andre.

Amen

Om eventyret

Ligesom de fem brødre i ”Noget” er der her fem ærter. Og med samme humor leger digteren her, når han om ærterne fortæller: ”De var grønne, og bælggen var grøn, og derfor troede de, at hele verden var grøn – og det er lige hvad den er!” – Og så vokser de, venter og keder sig og bliver tænksomme: ”Mon ikke, der venter mig noget bedre udenfor? Jeg har det på fornemmelsen!”

Men også den evindelige konkurrence begynder: ”Hvem af os, mon driver det længst!” sagde den mindste ært. Så revner bælggen, og ærterne triller ud i en barnehånd.

Nr. 1 farer ud i verden - skudt ud af drengens slangebøsse.

Nr. 2 farer samme vej, men mener jublende, at den flyver lige ind i solen.

Nr. 3 og 4 sover og er ligeglade. De triller rundt på gulvet inden de kommer i slangebøssen.

Nr. 5 kommer samme vej, men havner i mosset under vinduet i tagværelset. Der boer en fattig kone med en syg pige: ”Et helt år havde pigen nu ligget i sengen, og det var, som om hun hverken ville leve eller dø”.

Da foråret kommer, lægger pigen mærke til noget ”grønt noget, der piper frem ved ruden”. Moderen åbner vinduet: ”Ih, nu har du jo en

Magien i eventyret og evangeliet

hel have, du kan ligge og kigge på!” – og så kommer pigens seng hen til vinduet. Som ærten spirer og vokser, vokser også pigens livsmod: ”Mor, jeg tror, jeg er ved at blive rask”. Og da ærten sætter blomst, får også moderen troen på, at pigen kan komme sig. Ugen efter er hun forførte gang oppe i over en time. Den glade mor siger: ”Gud har selv plantet den og ladet den have det så godt, for at give dig håb og glæde, min pige – og mig med!”

Men de andre ærter fra slangebøssen? Nr. 1 faldt i tagrenden og blev til duemad. De to dovne blev også ædt af duerne. Og nr. 2 der fløj op i solen, havner i rendestenen og suger vand og ender med at revne. Den mener selv, at den er den mærkeligste af de fem. Og rendestenen giver den ret.

Men den unge pige, der nu ikke længere kaldes den ”syge” pige, står med lysende øjne og røde, sunde kinder og takker Gud for sin ærteblomst. ”Jeg holder nu alligevel på min ært!” sagde rendestenen.

Kommentar

Også dette eventyr er en lignelse. Nr. 5 kommer – uden selv at vide af det – til at bringe liv og glæde til pigen på kvisten. Igen betoner Andersen, hvordan vores liv er flettet sammen med andres. Og når det drejer sig om en ært og en pige: hvordan vi mennesker er helt afhængige af den natur, der er omkring os. Det er jo nok lidt overdrevet, da moderen kalder ærteblomsten for en hel have. Og dog! For den får lige så stor betydning for den syge. Kan man sige, at den bliver paradiset have for hende? Det kan man nok, for ”Gud har selv plantet den”, som moderen siger.

- og bibeltekster?

Tekst 1: Markus, kap. 4, vers 1-20.

Det er jo oplagt: Jesu lignelse om sædemanden, som f.eks. kan læses i Markusevangeliets kap.4 vers 1-20. Der er en næppe nogen tvivl om, at Andersen har haft denne lignelse liggende i tankerne, da han skrev sit eventyr. Men lignelsen handler jo om Guds ord, som bondemanden, der er Jesus, sår. Men den efterfølgende forklaring (fra vers 14) lægger vægten på de forskellige slags jord. PÅ samme måde er de fem ærter forskellige slags mennesker og deres forskellige livsskæbner.

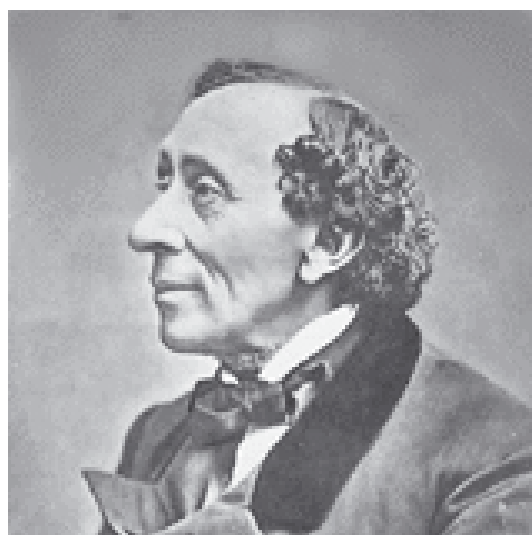
30, 60 og 100 fold er jo stadig med vore dages intensive landbrug eventyrligt. Jeg har ladet mig fortælle, at man i dag kan høste ca. 25 fold. På Jesu tid i Palestina klarede man vel 6-8 fold, så de 100 er vildt usandsynligt og naturligvis også ovenud glædeligt. Det er det vel også, når den ene ært bliver til en hel paradis-have. Så Gud og hans Ord er sandelig med både hos Markus og Andersen.

Tekst 2: Lukasevangeliet kap. 13, vers 18-19.

Hos Lukas handler det her om sennepsfrøet, der bliver til et helt træ, ”og himlens fugle byggede rede dets grene”. Her er den samme eventyrlige udvikling fra det lille frø til den store plante. Pointen? Sådan er Guds verden – og den lever vi i!

Aktivitet

Giv alle et frø eller en lille plante og bed dem plante det et godt sted på lejren!

Idé og tekst: Lars Tjalve og Ulla Tjalve
Bearbejdelse: Søren Axelsen
Layout: Helle Klindt Moustgaard
Foto: Søren Axelsen, Dennis Skærup Højlund Andersen,
Steffen Mogensen, H.C. Andersen 2005
Udgivet af: FDF's Kristendomsudvalg

Magien i eventyret og evangeliet